

DEMOKRATIAINDIKAATTORIT 2015

Oikeusministeriö 3.12.2015, Helsinki

Sami Borg

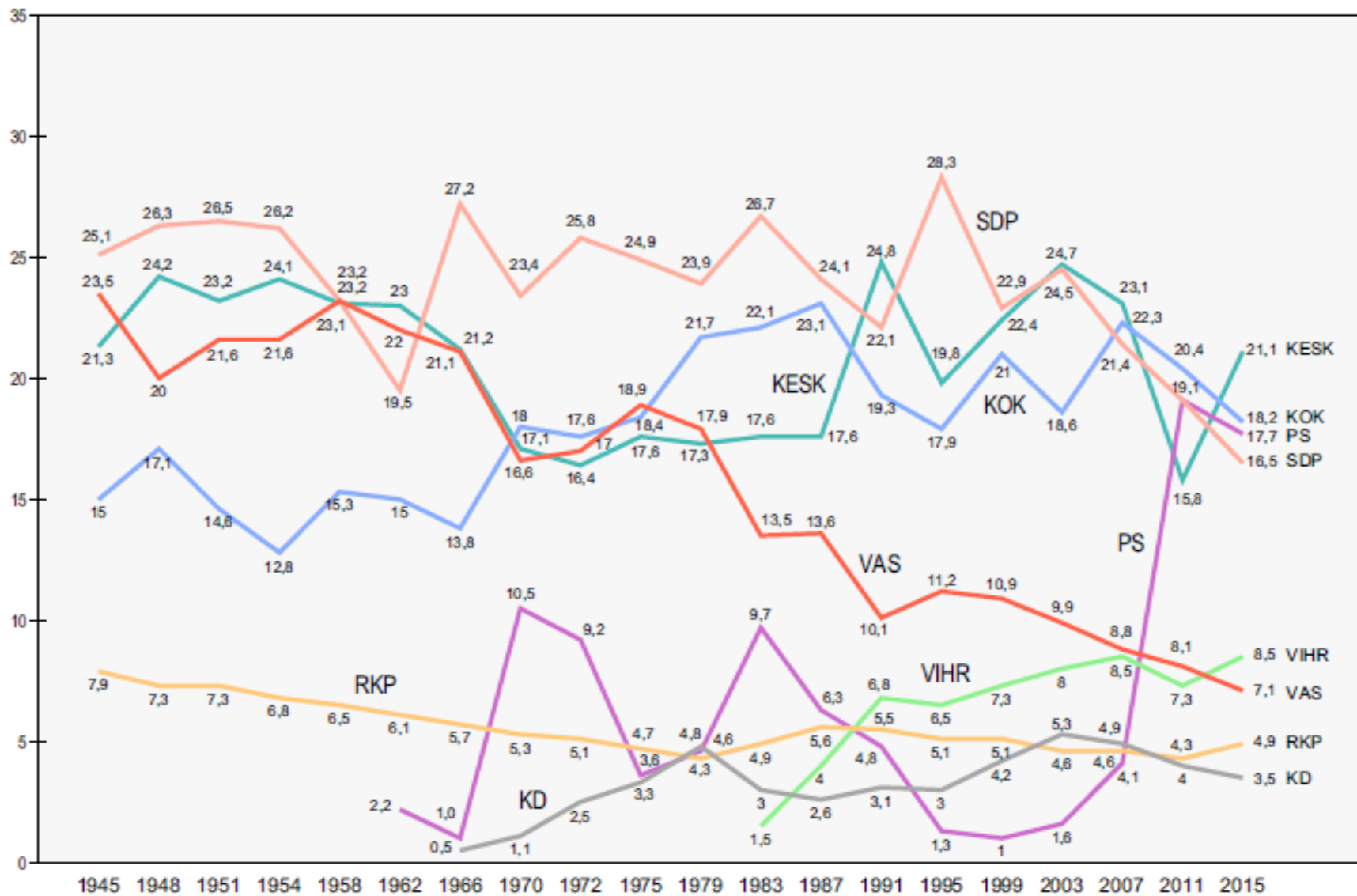
Elina Kestilä-Kekkonen

Jussi Westinen

Demokratiaindikaattorit 2015

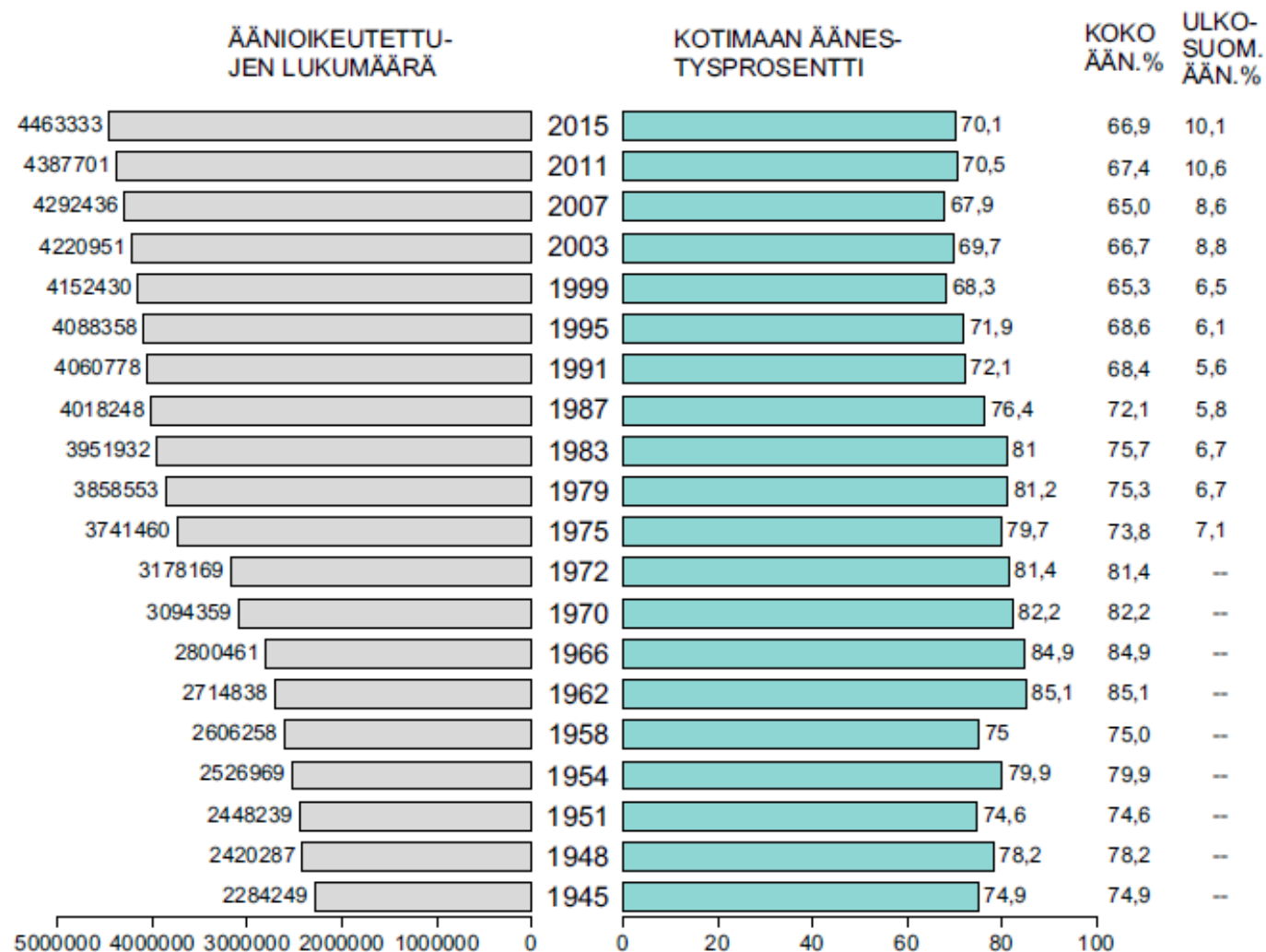
- Kolmas oikeusministeriön demokratiaindikaattoriraportti (2006, 2013 ja nyt 2015)
- Indikaattorit päivittyvät myös Yhteiskuntatieteellisen tietoaarkiston ylläpitämään vaalitutkimusportaaliin www.vaalitutkimus.fi
- Nyt mahdollisuus trenditarkasteluun: keskeisenä tietopohjana kansallisten vaalitutkimusten kyselyaineistot, jotka kerätty vuosien 2003, 2007, 2011 ja 2015 eduskuntavaalien jälkeen

- Vuoden 2015 aineiston keräsi huhti-kesäkuussa TNS-Gallup 1587 vastaajalta, jotka edustavat Manner-Suomen äänioikeutettuja
- Demokratiaindikaattorit 2015 kokoaa trendejä myös rekisteritiedoista (puolueiden ja ehdokkaiden kannatus sekä äänestysprosentit)
- Indikaattoreiden tärkein tehtävä on demokratiaseurannan tukeminen. Suunnattu laajalle yleisölle.
- Demokratiaindikaattorit 2015 tarjoaa myös joitakin ennakkotietoja vuosina 2015-2016 toteutettavasta kansallisesta vaalitutkimuksesta.

NYKYISTEN EDUSKUNTAPUOLUEIDEN JA NIIDEN EDELTÄJIEN KANNATUSOSUUS EDUSKUNTAVAALEISSA 1945-2015 (%).

Kuvio 1.3.

EDUSKUNTAVALIEN 1945-2015 ÄÄNIOIKEUTETUT JA ÄÄNESTYSPROSENTIT.

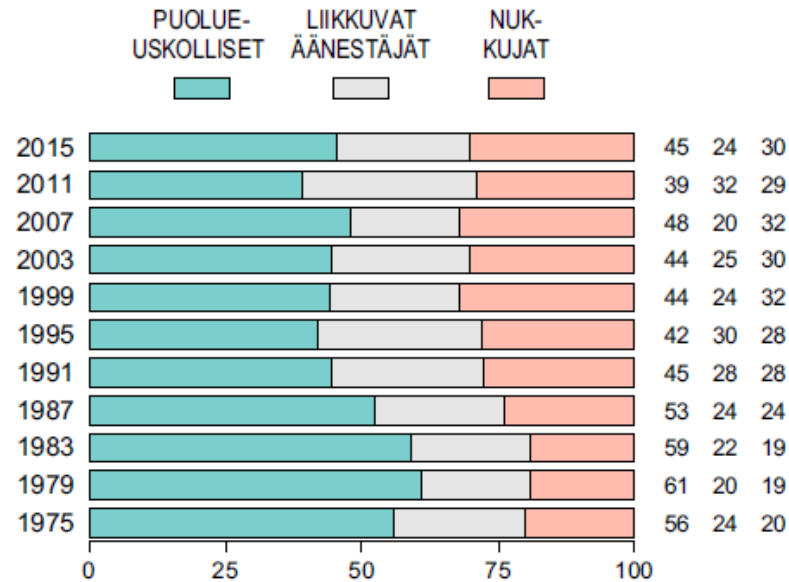
Äänestysprosenttien keskeiset trendit

- Vaalipiirien välisten erojen kasvu 1980-luvulta 2010-luvulle on ollut silmiinpistävä
- Helsingin ja Uudenmaan vaalipiireissä kotimaan äänestysprosentti on jopa noussut 2000-luvun eduskuntavaaleissa viitisen prosenttiyksikköä (tunnetuimmat ehdokkaat, pääministerikysymys, television merkitys?)
- Myös sukupolvien väliset sekä hyvä- ja huono-osaisten väliset osallistumiskuilut ovat kasvamassa (käsitellään tarkemmin kansallisen vaalitutkimuksen pääraportissa 2016)

*Vuoden 2015 vaaleissa liikkuvien äänestäjien osuus laski vuodesta 2011
(32 % → 24 %)*

Kuvio 1.4

VALITSIJOIDEN KUULUMINEN PUOLUEUSKOLLISTEN, LIIKKUVIEN ÄÄNESTÄJIEN JA NUKKUVIEN RYHMÄÄN EDUSKUNTAVAALEISSA 1975-2015 (%).

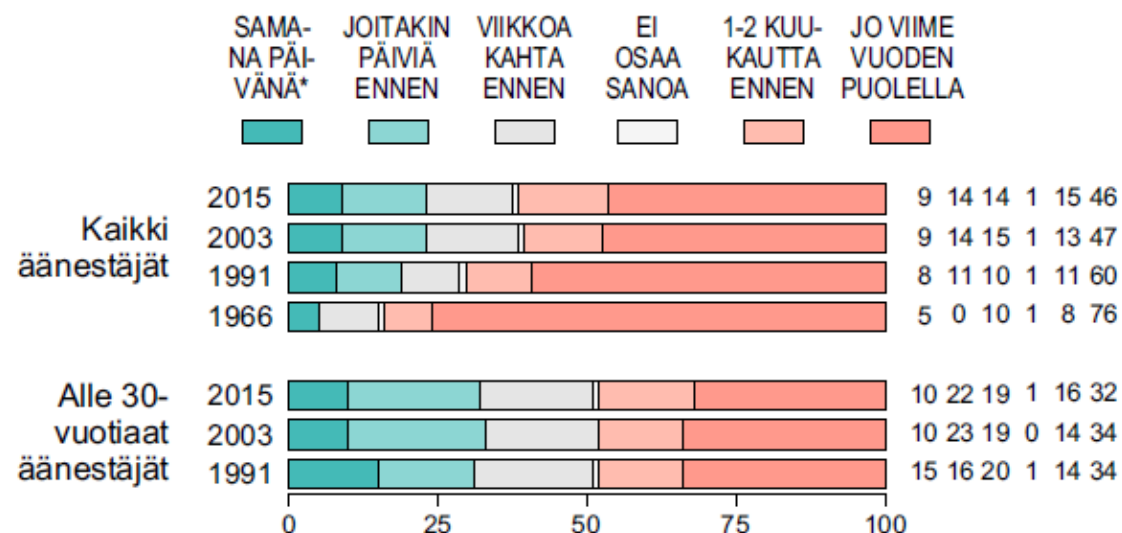
Lähteet: Vuosien 1975-2003 osalta Paloheimo 2003, 180. Vuosien 2007, 2011 ja 2015 tulokset on laskettu kansallisten eduskuntavaalitutkimusten aineistoista. Jakaumia on painotettu siten, että ne vastaavat eduskuntavaalien kotimaan äänestysprosentteja.

Joka neljäs äänestäjä päättää puolueen hyvin myöhään ja kaksi viidestä viimeisillä viikoilla. Nuorista enemmistö päättää puolueen myöhään.

Kaikkien valitsijoiden joukossa myöhäiset päätökset ovat äänestäjäkuntaa yleisempiä.

Kuvio 1.6

PUOLUEVALINNAN AJANKOHTA EDUSKUNTAVAALEISSA, ÄÄNIOIKEUTTAAN KÄYTTÄNEET 1966-2015 (%).

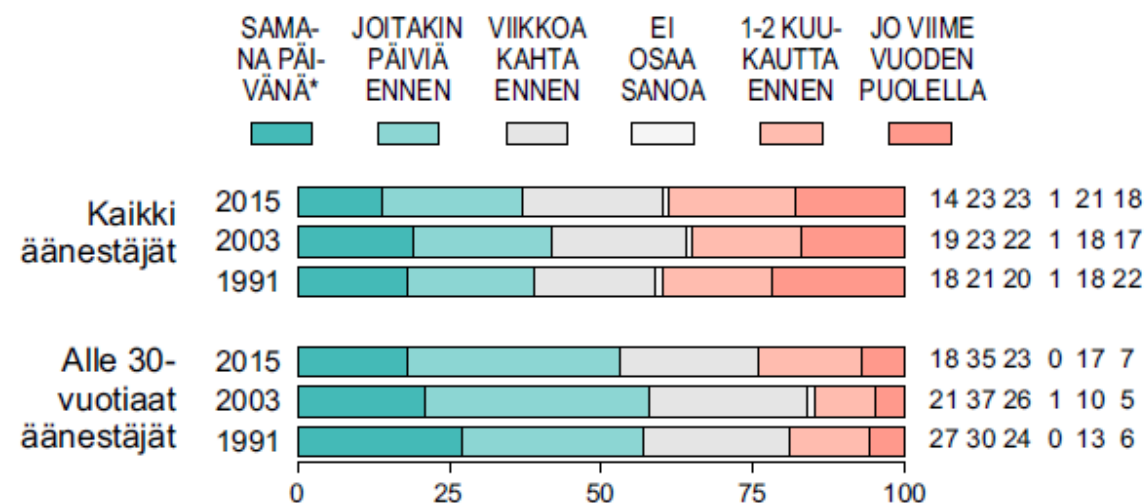

*Vastausvaihtoehdot täydellisinä: Samana päivänä kun kävin äänestämässä / Joitakin päiviä ennen äänestämistäni / Noin viikkoa kahta ennen äänestämistäni / Noin kuukautta kahta ennen äänestämistäni / Päätös oli selvä jo viime vuoden puolella (tai vuosien ajan) / En osaa sanoa. Vuonna 1966 vastauskaalasta puuttui vaihtoehto 'jotakin päiviä ennen'.

Noin 60 % eduskuntavaalien äänestäjistä ja 75 % nuorista äänestäjistä päättää ehdokkaastaan viimeisten 1-2 viikon aikana; ei merkittäviä muutoksia edes vuoteen 1991 verrattuna

Kuvio 1.7

EHDOKASVALINNAN AJANKOHTA EDUSKUNTAVAALEISSA, ÄÄNIOIKUUTTAAN KÄYTTÄNEET 1991-2015 (%).

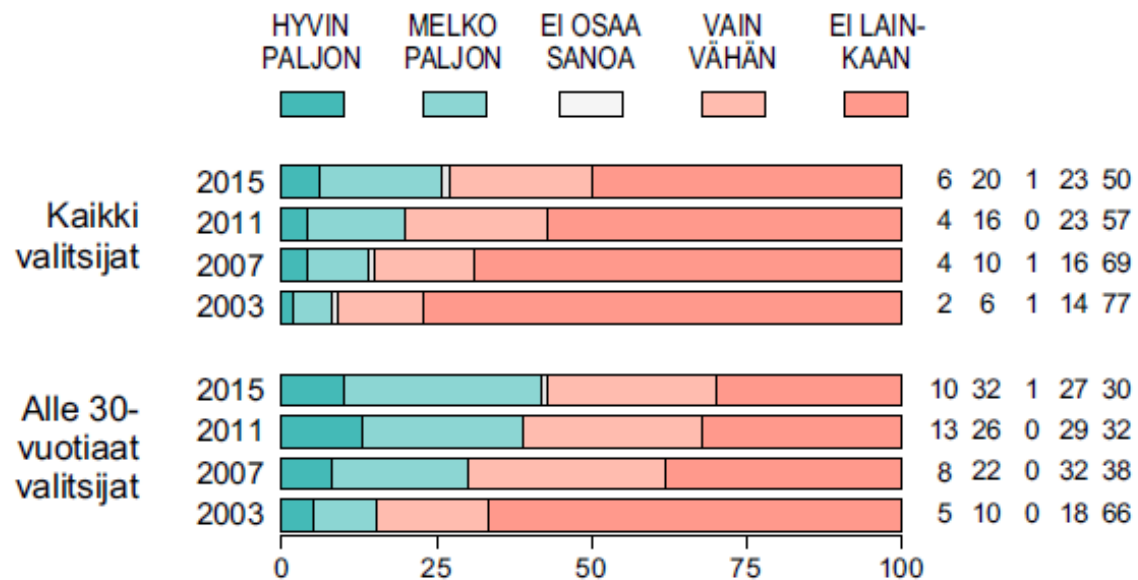
*Vastausvaihtoehdot täydellisinä: Samana päivänä kun kävin äänestämässä / Joitakin päiviä ennen äänestämistäni / Noin viikkoa kahta ennen äänestämistäni / Noin kuukautta kahta ennen äänestämistäni / Päätös oli selvä jo viime vuoden puolella / En osaa sanoa.

Vaalikoneiden suosio nousee tasaisesti ja yli 40 % nuorista valitsijoita käyttää niitä eduskuntavaaleissa paljon

Kuvio 1.10

VAALIKONEIDEN SEURAAMINEN EDUSKUNTAVAALEISSA 2003-2015:
KAIKKI VALITSIJAT (%).*

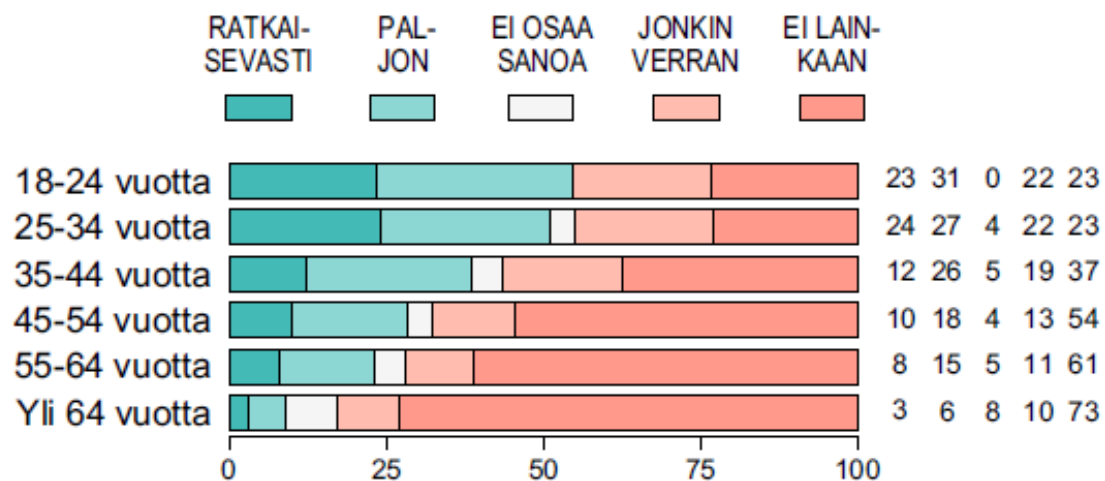

*Kysymyksen "Kuinka paljon seurasit eduskuntavaaleja eri tiedotusvälineistä?" tuloksista vuosivertailuun on poimittu kohta "Internetin vaalikoneet".

Vaalikoneet vaikuttivat ratkaisevasti tai paljon joka toisen nuoren ehdokasvalintaan kevään 2015 vaaleissa; 65 vuotta täyttäneillä osuus oli vain yhdeksän prosenttia

Kuvio 1.11

MISSÄ MÄÄRIN EHDOKKAAN VASTAUKSET INTERNETIN VAALIKONEISSA VAIKUTTIVAT SIIHEN, KETÄ EHDOKASTA ÄÄNESTI: ARVIOT IKÄRYHMITTÄIN (%).

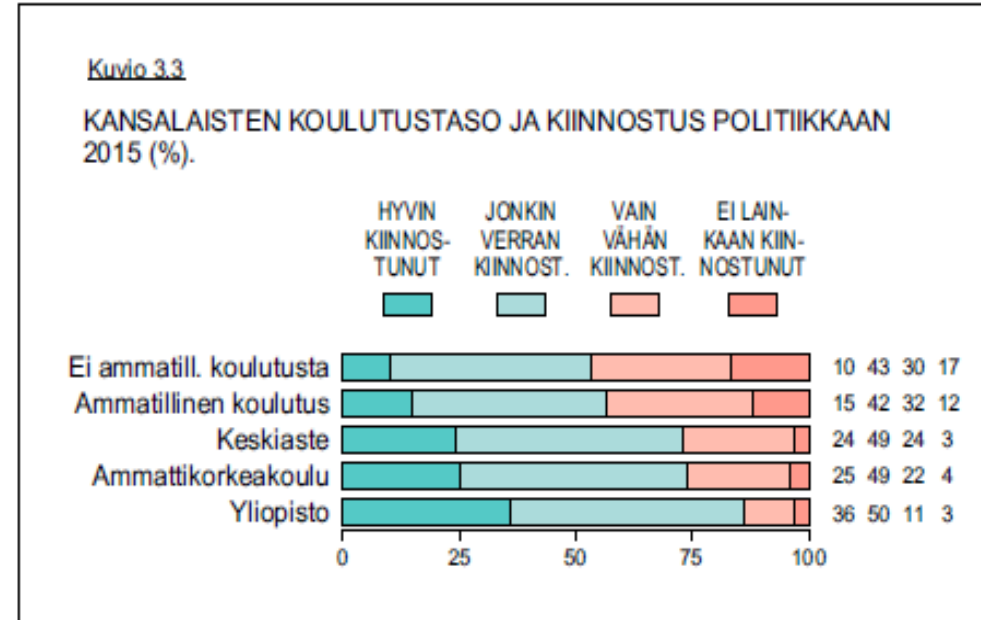
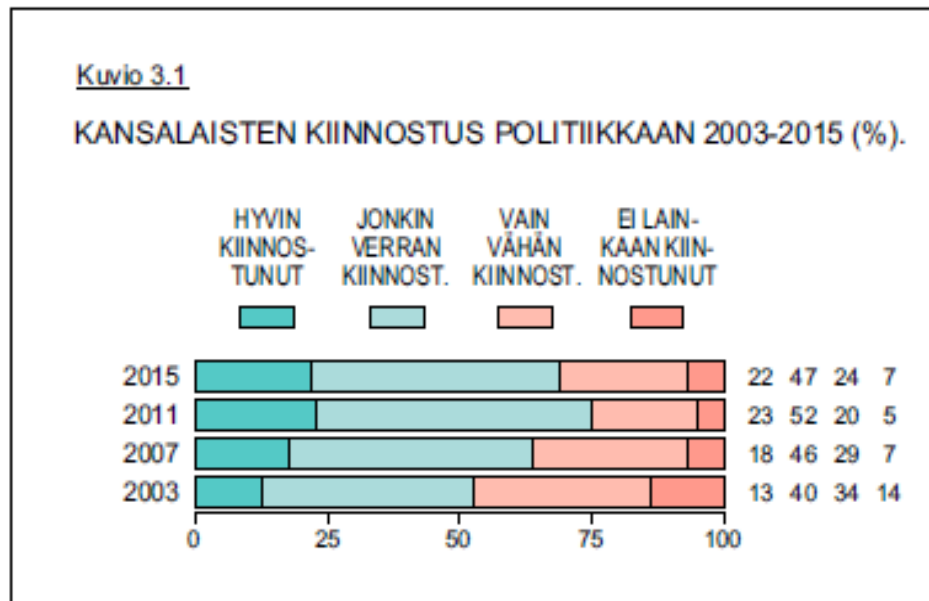

Demokratian tilan ja toimivuuden kannalta olennaisia...

- Kansalaisten riittävä kiinnostuneisuus politiikasta ja osallistumisaktiivisuus
- Poliittisten vaihtoehtojen erottuminen ja riittävä tiedonsaanti
- Oikeudenmukainen ja toimiva vaalijärjestelmä, tasapuoliset kampanjointiresurssit
- Vallanvaihdosten mahdollisuus
- Poliittisen järjestelmän riittävä päätöksentekokyky, yhteistyökyky ja siedettävä vakaus
- Poliittisen järjestelmän ja sen toimijoiden hyväksyttävyyys (legitimiteetti)
- Poliitiikan ymmärrettävyys

Poliittinen kiinnostuneisuus vakaata, väestöryhmien välillä eroja

- Kaksi kolmesta suomalaisesta vähintään jonkin verran kiinnostunut politiikasta (2007-2015)
- Nuorimmissa ikäryhmissä (alle 34-vuotiaat) kiinnostus heikompaa (n. joka toinen kiinnostunut)
- Kuudesosa niistä, joilla ei ole ammatillista koulutusta ei ole kiinnostunut lainkaan politiikasta
- Yliopistotutkinnon suorittaneista yhdeksän kymmenestä on vähintään jonkin verran kiinnostunut

Puolueisiin samaistuminen nuorilla ja vähemmän koulutetuilla heikompaa

- Puolueisiin samastuu noin puolet suomalaisista – yli 55-vuotiaat kaikkien voimakkaimmin
- Yliopistokoulutuksen saaneista jopa yli 60 prosenttia samaistuu johonkin puolueeseen

Taulukko 3.1.

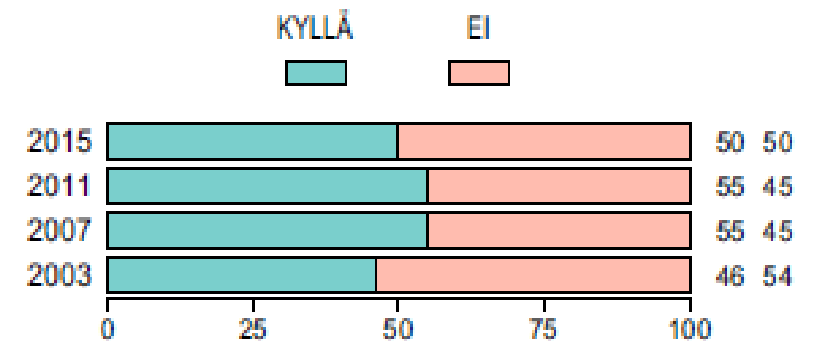
Kansalaisen samaistuminen puolueisiin ikäryhmän ja koulutustason mukaan, 2015 (rivi-%)

	Puoluesamaistuminen ^a		(n)
	Kyllä	En	
18–24 vuotta	34,5	65,5	(168)
25–34 vuotta	40,3	59,7	(253)
35–44 vuotta	47,4	52,6	(268)
45–54 vuotta	49,5	50,5	(192)
55–64 vuotta	55,2	44,8	(316)
Yli 64 vuotta	59,6	40,4	(396)
Ei ammatillista koulutusta (kansa-, keski- tai peruskoulu)	42,6	57,4	(216)
Ammatillinen koulutus	44,6	55,4	(381)
Keskiaste	50,4	49,6	(478)
Ammattikorkeakoulu	49,8	50,2	(239)
Yliopisto	61,5	38,5	(365)

^a Kysymys kuului: "Katsotko yleensä olevasi lähellä jotakin poliittista puoluetta?"

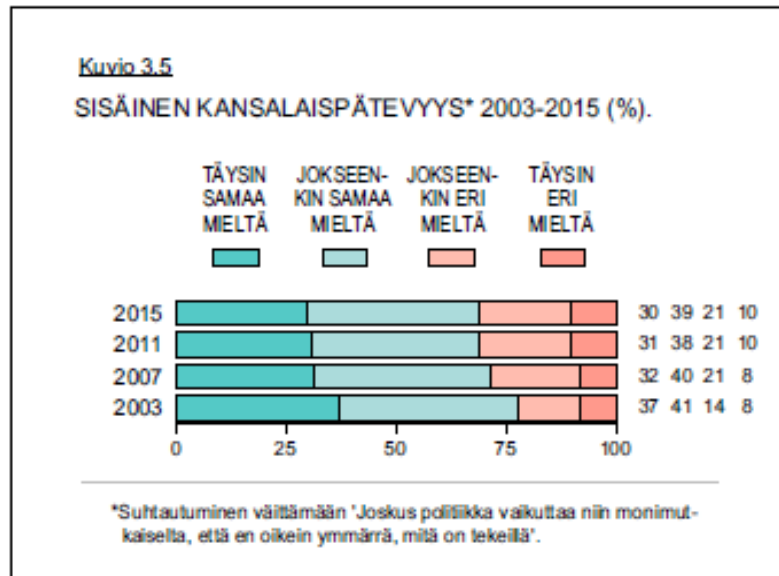
Kuvio 3.4

KANSALAISTEN SAMAISTUMINEN PUOLUEISIIN
2003-2015 (%).

Politiikka monimutkaista, mutta vaikutusmahdollisuuksiin uskotaan jossain määrin

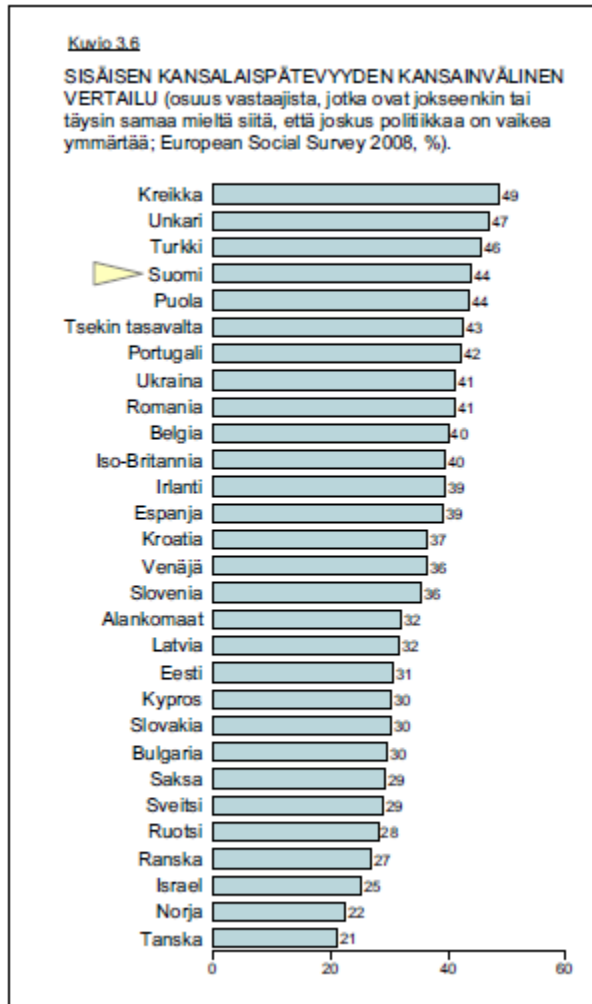
- Kolme viidestä on jokseenkin tai täysin samaa mieltä, että joskus politiikka vaikuttaa niin monimutkaiselta, että on vaikea tietää mistä on kyse
- Väestöryhmien välillä voimakkaat erot sisäisessä kansalaispätevydessä – vähiten politiikkaa katsovat ymmärtävänsä naiset ja heikommin koulutetut, ikäryhmien välillä ei suurta eroa

Taulukko 3.2.
Sisäinen kansalaispätevyys sukupuolen, ikäryhmän ja koulutustason mukaan, 2015 (rivi-%)

	"Joskus politiikka vaikuttaa niin monimutkaiselta, että en oikein ymmärrä mitä on tekeillä"				(n)
	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	
Nainen	35,6	38,2	18,2	7,9	(795)
Mies	24,4	39,0	23,6	13,0	(770)
18-24 vuotta	29,6	37,3	26,6	6,5	(169)
25-34 vuotta	29,2	42,0	21,0	7,8	(243)
35-44 vuotta	20,0	47,2	24,2	8,7	(265)
45-54 vuotta	25,8	40,9	20,4	12,9	(186)
55-64 vuotta	36,3	33,1	20,8	9,8	(317)
Yli 64 vuotta	34,8	34,5	16,2	14,4	(388)
Ei ammatillista koulutusta (kansa-, keski- tai peruskoulu)	45,3	36,0	14,0	4,7	(214)
Ammatillinen koulutus	43,0	35,0	13,4	8,6	(374)
Keskiaaste	29,7	37,9	22,0	10,4	(472)
Amattikorkeakoulu	19,5	42,8	26,7	11,0	(236)
Yliopisto	10,4	43,3	29,1	17,2	(268)

Suomalaisten sisäinen kansalaispätevyys edelleen heikkoa kansainvälisessäkin vertailussa

...lisäksi korkeammin koulutetut ja miehet uskovat matalasti koulutettuja ja naisia enemmän omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa

Taulukko 3.3.

Ulkoisen kansalaispätevyys sukupuolen, ikäryhmän ja korkeimman suoritetun tutkinnon ja mukaan, 2015, (rivi-%)

	"Polittiset päättäjät ottavat kansalaisten näkemykset huomioon tehdessään päätöksiä"				(n)
	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	
Nainen	3,9	46,8	35,0	13,4	(763)
Mies	10,0	52,1	29,7	8,3	(762)
18–24 vuotta	7,1	48,7	37,2	7,1	(156)
25–34 vuotta	5,1	53,2	33,3	8,4	(237)
35–44 vuotta	7,4	55,6	30,0	7,0	(257)
45–54 vuotta	8,6	51,9	29,7	9,7	(185)
55–64 vuotta	5,2	44,3	37,5	12,9	(309)
Yli 64 vuotta	8,9	46,0	30,0	15,1	(383)
Ei ammatillista koulutusta (kansakoulu tai peruskoulu)	7,2	43,3	30,8	18,8	(208)
Ammatillinen koulutus	6,0	44,5	36,8	12,6	(364)
Keskiaste	6,3	45,3	37,3	11,1	(459)
Ammattikorkeakoulu	7,3	51,5	32,2	9,0	(233)
Yliopisto	8,9	67,1	21,7	2,3	(258)

Instituutioihin luotetaan, demokratia toimii hyvin

- Luottamus poliittisiin instituutioihin muiden pohjoismaiden tavoin korkea
- Tyytyväisyys demokratiaan kansainvälisessä vertailussa korkea
- Neljä viidestä suomalaisesta pitää demokratiaa muita parempana hallintomuotona kaikissa ikäryhmissä

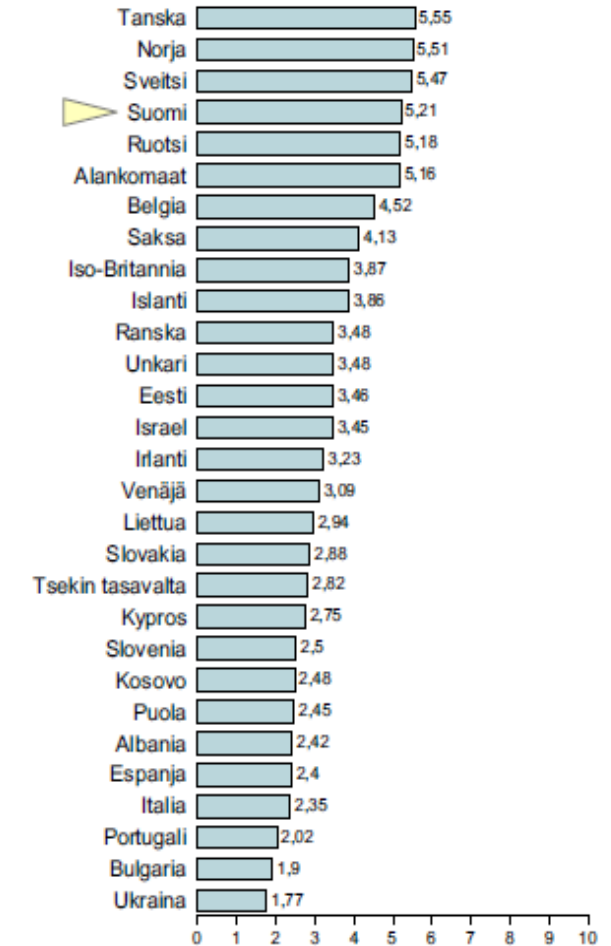
Taulukko 3.4.

Kansalaisten näkemys demokratiasta hallintomuotona iän ja koulutustason mukaan, 2015 (rivi-%)

	"Demokratialla voi olla ongelmansa, mutta se on parempi kuin muut hallitusmuodot"					(n)
	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa	
18–24 vuotta	38,0	43,3	8,2	1,2	9,4	(171)
25–34 vuotta	51,6	35,8	3,9	1,2	7,5	(254)
35–44 vuotta	54,9	37,7	3,0	1,1	3,4	(268)
45–54 vuotta	62,7	31,1	2,6	1,0	2,6	(193)
55–64 vuotta	61,0	32,1	3,5	0,9	2,5	(318)
Yli 64 vuotta	60,2	30,3	3,8	0,8	5,0	(399)
Ei ammatillista koulutusta (kansa-, keski- tai peruskoulu)	53,4	32,0	6,8	2,3	5,5	(219)
Ammatillinen koulutus	44,9	41,8	3,4	1,0	8,9	(383)
Keskiaste	57,2	32,6	5,4	0,6	4,2	(481)
Amattikorkeakoulu	62,2	34,9	0,8	0,0	2,1	(241)
Yliopisto	65,5	28,7	2,9	1,5	1,5	(275)

Kuvio 3.8

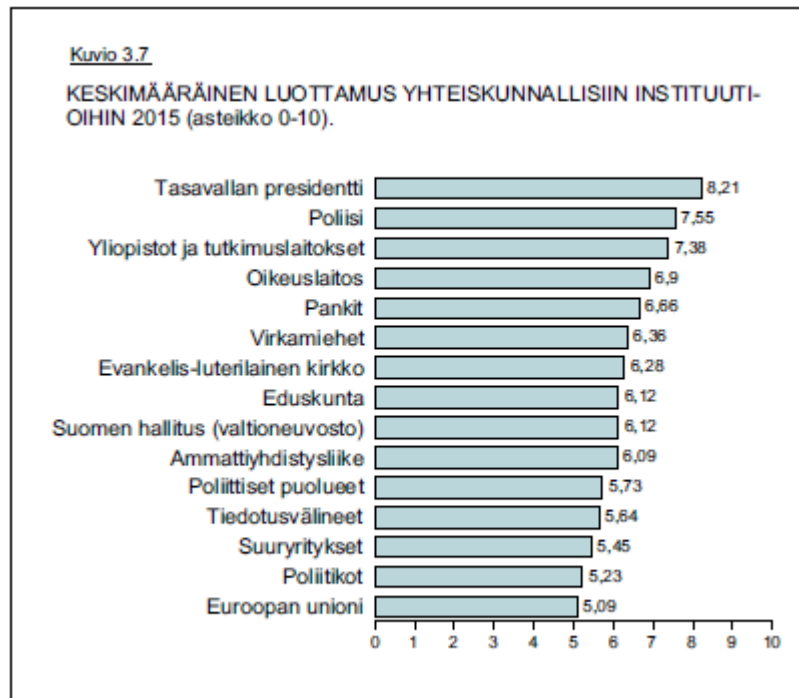
SUOMALAISTEN KESKIMÄÄRÄINEN LUOTTAMUS POLIITTISIIN INSTITUUTIOIHIN KANSAINVÄLISESSÄ VERTAILUSSA (European Social Survey 2012; asteikko 0-10).

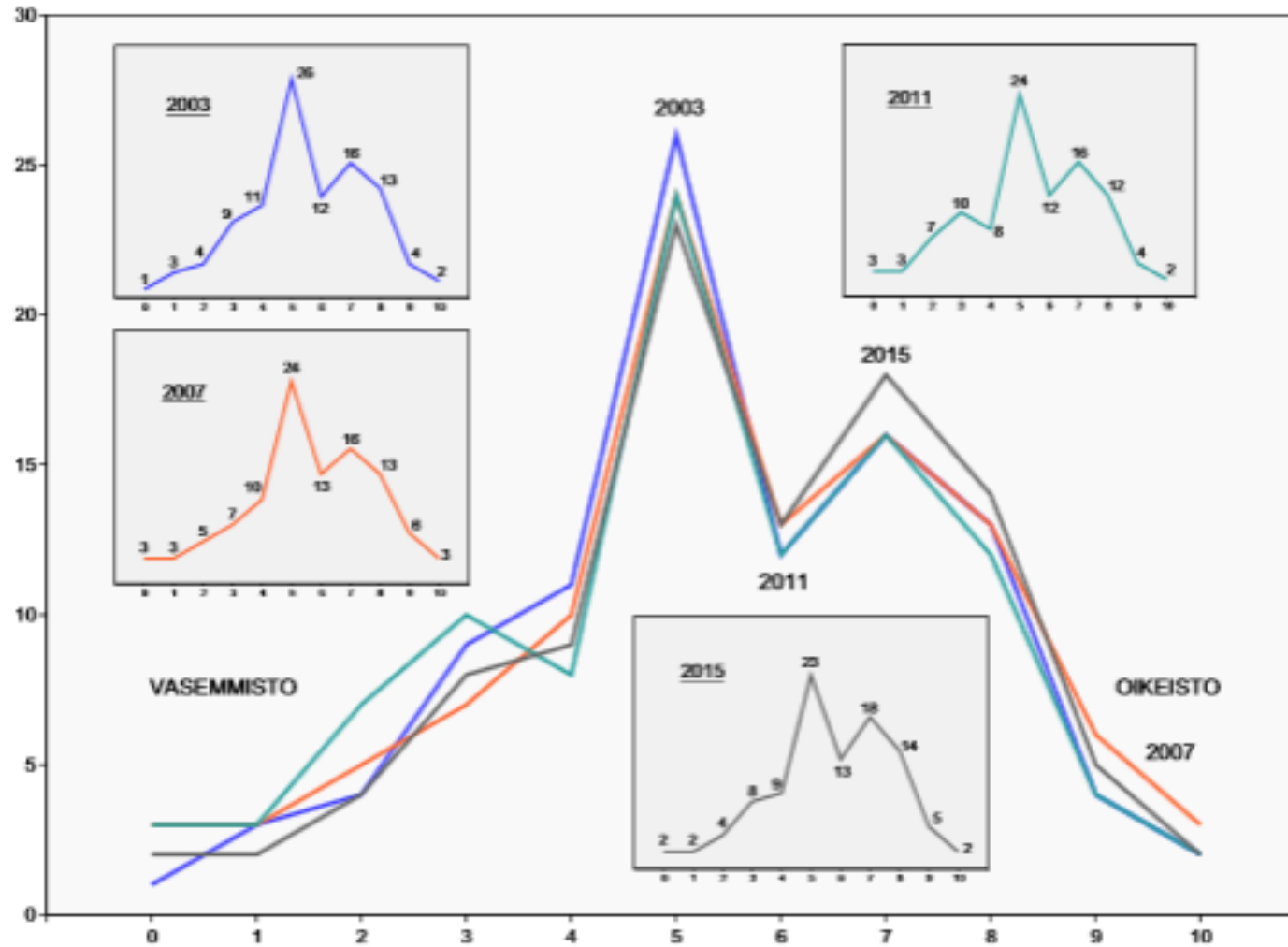
Luottamus instituutioiden välillä vaihtelee

- Presidentti luotetuin instituutio, myös poliisiin, yliopistoihin ja tutkimuslaitoksiin luotetaan
- Euroopan unioni ja poliitikot saavat vähiten kansalaisilta tukea

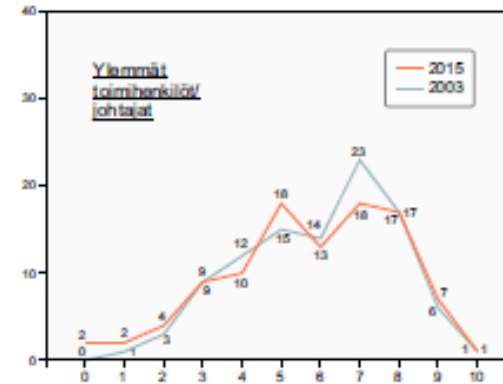
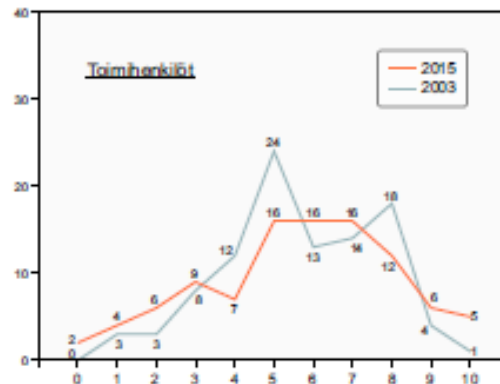
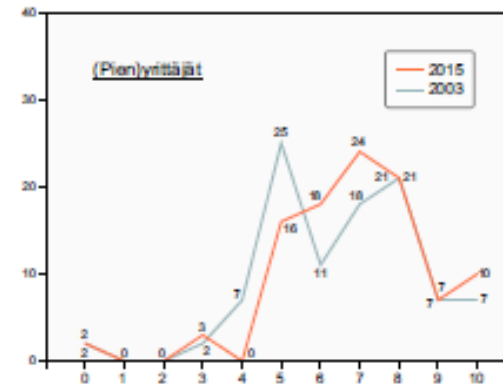
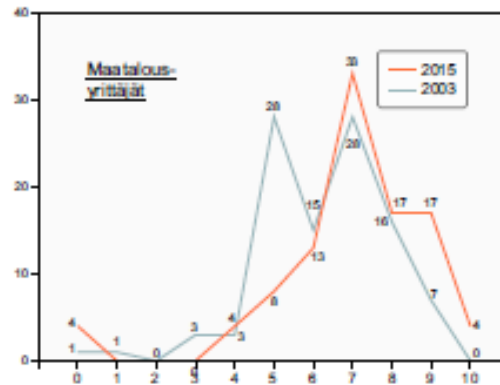
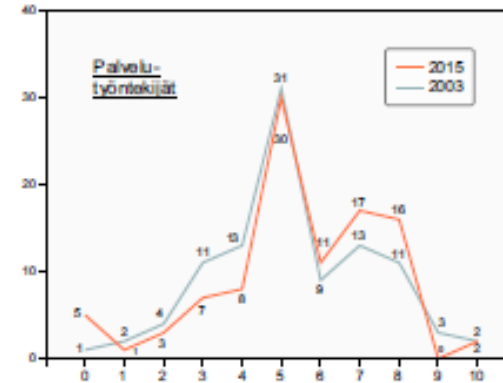
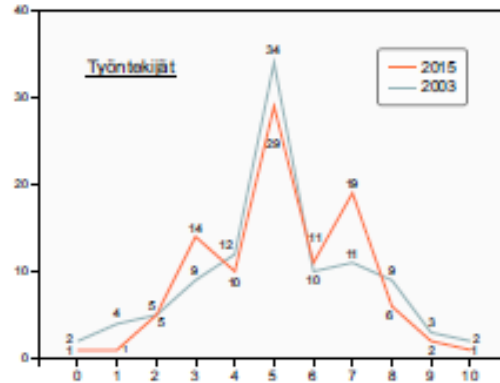

Äänestäjäkunnan sijainti vasemmisto-oikeisto-ulottuvuudella 2003–2011

Kuvio 2.1 ÄÄNESTÄJIEN SIJAINTI VASEMMISTO-OIKEISTO-ULOTTUVUUDELLA VUOSINA 2003-2015 (asteikko 0-10, jossa 0 = vasemmisto, 10 = oikeisto, %).

Äänestäjien sijainti vasemmisto-oikeistoluottuvuudella 2003–2011 ammatillisen yhteiskuntaluokan mukaan

Miten eduskuntapuolueiden äänestäjät sijoittuvat keskimäärin vasemmisto-oikeisto-ulottuvuudelle?

Kuvio 2.4.

EDUSKUNTAPUOLUEIDEN ÄÄNESTÄJIEN KESKIMÄÄRÄINEN SIJAINTI VASEMMISTO-OIKEISTO -ULOTTUVUUDELLA VUOSINA 2003-2015 (poikkeamat asteikon 0-10 neutraalista arvosta).

Miten eri puolueiden äänestäjät eroavat toisistaan laajemmin?

- Vuoden 2011 eduskuntavaalitutkimus (Muutosvaalit 2011) osoitti suuria eroavaisuuksia äänestäjien välillä
- Vastakkaiset intressit:
  - Sosioekonominen vasemmisto vs. oikeisto : VAS vs. KOK
  - Ydinalueet vs. Syrjäseudut: VIHR vs. KESK
  - Kansallinen suvereniteetti vs. Liittoutuneisuus: PS vs. KOK
  - Perinteiset vs. liberaalit moraalit – ja kulttuuriarvot: KD&PS vs. VIHR
  - Kasvu ja kulutus vs. Ympäristönsuojelu: PS vs. VIHR

Nykyisen hallituspohjan ideologinen yhtenäisyys äänestäjätasolla? (täysin tai jokseenkin samaa mieltä olevien osuus %)

	KESK	KOK	PS	Kaikki ek-puolueet
Sosioekonomiset asiakysymykset				
Suomalaisten tulee olla työelämässä nykyistä Pidempään	66	67	32	48
Suomen talouden tasapainottamiseksi on leikattava julkisia palveluita	52	82	46	49
Työehdot ja palkat pitäisi sopia paikallisesti ilman keskusjärjestöjä	49	66	42	38
Aluepoliittiset kysymykset				
Koko Suomi on pyrittävä pitämään asutettuna kustannuksista huolimatta	78	41	74	63
Arvo-, moraali- ja kulttuurikysymykset				
Samaa sukupuolta olevien oikeus avioliiton solmimiseen on hyvä asia	36	68	36	57
Yleinen asevelvollisuus on säilytettävä Suomessa	97	86	95	88
Valtion tulisi huolehtia ensisijaisesti syntyperäisten suomalaisten toimeentulosta	73	60	94	66
EU-kysymykset				
Euroopan unionin jäsenyys on ollut kaiken kaikkiaan Suomelle myönteinen asia	70	92	28	69
Suomi on liian innokas toteuttamaan EU:n ympäristö- ja ilmastotavoitteita	62	61	70	63